

О.М.ПІДГРЕБЕЛЬНА

Інститут екології Карпат НАН України
79026 Львів, вул. Козельницька, 4

**ЗНАХІДКА ОЛІГОТРОФНОГО БОЛОТА НА ТЕРИТОРІЇ
СТРИЙСЬКО-СЯНСЬКОЇ ВЕРХОВИНИ (УКРАЇНСЬКІ
КАРПАТИ)**

ключові слова: оліготрофне болото, Стрийсько-Сянська верховина, *Andromeda polifolia*, *Drosera rotundifolia*, *Oxycoccus palustris*
key words: oligotrophic bog, Stryj-San Uplends, *Andromeda polifolia*, *Drosera rotundifolia*, *Oxycoccus palustris*

O.PIDGREBEL'NA

**THE FIND OF THE OLIGOTROPHIC BOG ON THE TERRITORY OF
THE STRYJ-SAN UPLENDS (UKRAINIAN CARPATHIAN)**

Institute of Ekology of the Carpathians N.A.S. of Ukraine
Kozelnitska str, 4, Lviv 79026, Ukraine

An oligotrophic cotton-grass-sphagnum bog was found out in the region of the Stryj-San Uplends on the territory of the Ukrainian Carpathian in the San locality (Turka district, Lviv Region). A brief description of the vegetation and the list of species of the bog and an adjacent territories are given in the article. The role of the locality as a centre of preservation of the rare species such as *Drosera rotundifolia* and *Anromeda polifolia* and the possibility of it's using for the investigation of the history of the vegetation development are emphasized.

Важливим аспектом охорони рослинного світу є виявлення та збереження рідкісних і зникаючих угруповань. До цієї категорії належать і рослинні угруповання оліготрофних боліт. Оліготрофні (або верхові) болота є одним з типів боліт, які характеризуються низькою зольністю субстрату, зокрема за рахунок малого вмісту мінеральних речовин у водах, що живлять болото й високої кислотності. Рослини на таких болотах втрачають зв'язок з ґрунтом (їх корені містяться в моховому шарі), тому їх живлення відбувається за рахунок елементів, що надходять з повітря з пилом та опадами, що зумовлює специфічний видовий склад цих боліт.

На рівнинних територіях України оліготрофні болота зосереджені в межах Українського Полісся (переважно в його північно-західній частині), де вони знаходяться на південній межі свого поширення [3]. У гірській частині вони зосереджені в Карпатах, а саме в Горганах [1] та їх передгір'ях, у Передкарпатті [2], на Свидовці та

північно-східному схилі Чорногори [6], у Вулканічному поясі Українських Карпат [9, 10] і на Закарпатській низовині [5].

Стрийсько-Сянська верховина розташована в межах північного макросхилу Карпат і межує на північному сході з Верхньодністровськими Besкидами по Розлуцькому хребті, а зі Сколівськими Besкидами — по хребті, основними вершинами якого є г.Високий Верх і г.Грабовець. На півдні, південному заході та сході межею регіону є межа Львівської обл. із Закарпатською та Івано-Франківською. На території Польських Карпат продовженням Стрийсько-Сянської верховини є хребти Отрит, Гострий та Жуків. Літературні дані не дають жодних відомостей про наявність оліготрофних боліт в українській частині цієї території, для польської частини Б.Земанек [12] наводить місцезнаходження одного деградованого верхового болота в межах хребта Отрит в околицях с.Смольник.

Під час флористичних досліджень на території Стрийсько-Сянської верховини ми виявили оліготрофне пухівково-сфагнове болото в ур.Сян (6 км на південний захід від с.Боберка Турківського р-ну Львівської обл.). Болото розташоване на правому березі р.Сян, у місці, де ріка повертає з південного заходу на північний схід (утворює “мішок”). Болото, загальною площею близько 0,8 км², має овальну форму. На північному сході на периферії болото переходить у заболочена сіривільщина, а з південно-західного боку між болотом і р.Сян знаходиться смуга багатовікового заболоченого смерекового рідколісся. Утворення болота, очевидно, пов’язане з заболочуванням водойми, яка утворилася в прирічковій улоговині, про що свідчить наявність поодиноких мочажин.

Моховий покрив болота представлений сфагновими мохами з переважанням *Sphagnum magellanicum* Brid. Наявні тут також *S. centrale* C. Jens., *S. quinquefarium* (Braithw.) Warnst., *S. papillosum* Lindb., *S. rubellum* Wils.¹ Центральна частина болота зайнята смерековим рідколіссям з домішкою *Betula pendula* Roth. Висота дерев не перевищує 2-3 м, стовбури їх викривлені, крони розріджені, що пов’язано з малим вмістом поживних речовин у моховому покриві. Незважаючи на значний вік, смереки мають досить тонкі стовбури. Рослинність болота за системою Є.М.Брадїс [4] можна класифікувати як сфагнову формацію з пригніченим смерековим рідколіссям (*Sphagneta depressipicetosa*).

¹ Назви видів мохоподібних наведені за Д.К.Зеровим, Л.Я.Партикою (1975).

За попередніми даними на оліготрофному болоті та прилеглих до нього заболочених територіях зростає 40 видів судинних рослин (таблиця), проте флористичний склад самого верхового болота досить бідний і специфічний (12 видів). Трав'яно-чагарничковий ярус здебільшого триярусний. У першому ярусі представлені *Ledum palustre*, *Eriophorum vaginatum*, *Andromeda polifolia*, у другому — *Empetrum nigrum*, *Vaccinium myrtillus* *V. uliginosum*. Третій ярус утворюють *Oxycoccus palustris* і *Drosera rotundifolia*. На периферії болота трапляються поодинокі лісові види — *Campanula patula*, *Carex brizoides*.

Таблиця

Види судинних рослин пухівково-сфагнового болота в ур.Сян і прилеглих до нього заболочених територій

Назва виду*	Оліготрофне болото	Сіровільщина	Смерекове криволісся
1. <i>Agrostis tenuis</i> Sibth. ¹		+	+
2. <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.		+	
3. <i>Andromeda polifolia</i> L.	+		
4. <i>Betula pendula</i> Roth	+		
5. <i>Brachypodium sylvaticum</i> (Huds.) Beauv.		+	
6. <i>Calamagrostis canescens</i> (Web.) Roth		+	
7. <i>Calamagrostis arundinacea</i> (L.) Roth		+	
8. <i>Campanula patula</i> L.	+		
9. <i>Carex brizoides</i> L.	+	+	
10. <i>Carex echinata</i> Murr.		+	
11. <i>Crepis paludosa</i> (L.) Moench		+	
12. <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soó		+	
13. <i>Daphne mezereum</i> L.		+	
14. <i>Drosera rotundifolia</i> L.	+		
15. <i>Elymus caninus</i> (L.) L.			+
16. <i>Empetrum nigrum</i> L.	+		
17. <i>Epilobium palustre</i> L.			+

¹ Назви видів судинних рослин наведені за С.К.Черепановим [11].

18. <i>Equisetum sylvaticum</i> L.			+
19. <i>Eriophorum vaginatum</i> L.	+		
20. <i>Euphorbia sojakii</i> (Chrtek et Křisa) Dubovik			+
21. <i>Frangula alnus</i> Mill.		+	
22. <i>Grossularia reclinata</i> (L.) Mill.		+	
23. <i>Hesperis candida</i> Kit. ex Müggenb., Kanitz et Knapp			+
24. <i>Hypersia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et C. Mart.			+
25. <i>Hylotelephium carpaticum</i> (G. Reuss.) Soják			+
26. <i>Knautia dipsacifolia</i> Kretzer			+
27. <i>Ledum palustre</i> L.	+		
28. <i>Leucanthemum waldsteinii</i> (Sch. Bip.) Pouzar			+
29. <i>Lycopodium annotinum</i> L.		+	
30. <i>Oxycoccus palustris</i> Pers.	+		
31. <i>Phegopteris connectilis</i> (Michx.) Watt			+
32. <i>Picea abies</i> (L.) Karst.	+		+
33. <i>Ribes lucidum</i> Kit.			+
34. <i>Rosa pendulina</i> L.		+	
35. <i>Scutellaria galericulata</i> L.			+
36. <i>Senecio ovatus</i> Willd.		+	
37. <i>Vaccinium myrtillus</i> L.	+		
38. <i>Vaccinium uliginosum</i> L.	+		
39. <i>Veratrum album</i> L.		+	
40. <i>Verbascum nigrum</i> L.			+

Незважаючи на досить бідний видовий склад оліготрофного болота, наявність тут деяких видів — *Drosera rotundifolia*, *Andromeda polifolia* — свідчить про його унікальність. Останній вид зростає на інших оліготрофних болотах Українських Карпат [1, 2, 5, 9], проте для території Стрийсько-Сянської верховини наводиться вперше. На відомому з польської частини зазначеному вище деградованому верховому болоті цей вид не виявлений. Деякі види, виявлені в ур.Сян, не наводяться у “Визначнику рослин Українських Карпат” [7] для флористичного району Східних Бескидів та низьких полонин, в якому знаходиться ур.Сян. Серед них *A. polifolia*, *Equisetum sylvaticum*, *Eriophorum vaginatum*, *Hesperis candida*, *Ribes lucidum*, *Scutellaria galericulata*.

Болото в ур. Сян не порушене антропогенною діяльністю й завдяки своєму географічному положенню в найближчому майбутньому навряд чи підлягатиме господарському втручанням.

Отже, ця територія й надалі буде залишатися осередком збереження рідкісних видів. Крім того, болото є перспективним щодо вивчення тут історії розвитку рослинності за допомогою спорово-пилкового аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієнко Т.Л. Болота Горган // Укр. ботан. журн. – 1968. – 25, № 3. – С. 67-72.
2. Андрієнко Т.Л. Оліготрофні болота Передкарпаття // Укр. ботан. журн. – 1970. – 27, № 2. – С. 209-215.
3. Андрієнко Т.Л., Прядко О.І., Попович С.Ю. Рідкісні угруповання оліготрофних боліт України // Укр. ботан. журн. – 1987. – 44, № 2. – С. 60-64.
4. Брадїс Є.М. Про класифікацію рослинності боліт Української РСР // Укр. ботан. журн. – 1956. – 13, № 3. – С. 3-16.
5. Брадїс Є.М., Андрієнко Т.Л., Лихобабіна Є.П. Оліготрофні болота Закарпатської області // Укр. ботан. журн. – 1969. – 26, № 1. – С. 29-35.
6. Брадїс Є.М., Бачуріна Г.Ф. Рослинність УРСР. Болота УРСР. – К.: Наук. думка, 1969. – С. 128-134.
7. Визначник рослин Українських Карпат. – К.: Наук. думка, 1977. – 434 с.
8. Зеров Д.К., Партика Л.Я. Мохоподібні Українських Карпат. – К.: Наук. думка, 1975. – 231 с.
9. Комендар В.І., Фодор С.С. Вересово-сфагнове болото в Закарпатській області УРСР // Укр. ботан. журн. – 1960. – 17, № 3. – С. 79-81.
10. Попов М.Г. Очерк растительности и флоры Карпат. – М.: Бюл. Моск. о-ва испытателей природы, новая серия, отд. ботан. – 1949. – 13, № 5. – 303 с.
11. Черепанов С.К. Сосудистые растения России и сопредельных государств. – Санкт-Петербург: Мир и семья, 1995. – 992 с.
12. Zemanek B. Rośliny naczyniowe Bieszczadów Niskich i Otrytu (Polskie Karpaty Wschodnie) // Zesz. Nauk. UJ, Prace Bot. – 1989. – Zesz. 20. – 185 s.